

Nyílt Lapok 2008/2
Az Echo Innovációs Műhely munkatanulmány sorozata

**Ifjúsági szolgáltató szervezetek
kapcsolatrendszere a Közép-Dunántúli Régióban**

Mahler Balázs

© Copyright Echo Nonprofit Network, 2008

A „Nyílt Lapok” az Echo Innovációs Műhely közhasznú egyesület műhelytanulmány sorozata. Elsődleges célja, hogy közreadja azokat az elméleti és gyakorlati eredményeket, tanulmányokat, melyek az Echo Nonprofit Network projektjei során készültek és úgy gondoljuk, hogy más civil szervezetek számára is hasznosíthatók.

A műhelytanulmányok nem tudományos közlemények, eredetileg nem publikációs szándékkal készültek, hanem valamilyen kutatási vagy fejlesztési program szakértői háttéranyagként, módszertani segédleteként vagy alapozó tanulmányaként. Éppen ezért a műhelytanulmányok kéziratnak minősülnek, hivatkozni ennek figyelembevételével csak a feltüntetett szerzők, annak hiányában a tanulmányt jegyző szervezet engedélyével lehet.

A tanulmányokkal, jelentésekkel kapcsolatos megjegyzéseket, hozzászólásokat és kritikákat a szerzők és az Echo Nonprofit Network szívesen fogadja.

Ha kapcsolatba szeretne kerülni nonprofit műhelyünkkel, vagy ha tanulmánnyal kapcsolatban további információra van szüksége, kérjük írjon az info@echosurvey.hu címre vagy keressen bennünket a www.echonetwork.hu honlapon található kontaktok valamelyikén.

A szerzők és az Echo Nonprofit Network a műhelytanulmány másodlagos közlésével, sokszorosításával, más tanulmányok részeként való felhasználásával kapcsolatos szerzői jogokat fenntartja magának.

Módszertan

A kapcsolatháló elemzés módszertana nem ismeretlen a magyar szociológiában. A nemzetközi szakirodalom támogatja a network elemzés különböző formáinak felhasználását a társadalmi alrendszerek vizsgálatában, értékelésében is, mint ahogy más, a hagyományos survey típusú eljárásoktól eltérő egyéb metodológiát is. Az ok triviális, individuális (szervezeti attribútumok mentén történő) elemzések nem adnak kielégítő magyarázatot és megfelelő információkat, pontosabban egy adott vizsgálati dimenzióból képesek csak adatokat nyújtani a kutatók számára. Nem világítanak rá a mikro és makro környezeti hatásokra, nem képesek kielégítően feltárni a működő társadalmi környezetet.

Magyarországon már a nyolcvanas években megjelentek olyan tanulmányok, melyek a kapcsolatháló elemzés módszertánával foglalkoztak. A rendszerváltás óta egyre több kutató méltatta előnyeit, miszerint a módszer a makro és mikrostruktúra közötti átmenet felmérésére és elemzésére kiválóan alkalmas.

A kapcsolatháló elemzés egyik előnye az, hogy a szociológiai empirikus adatgyűjtésben hagyományosan elterjedt egyénpontú ill. szervezeti jellegű kérdőíves adatfelvételek atomisztikus megközelítésével szemben képes egyrészt kvalitatív jellegű, másrészt új szempontrendszer szerinti információkat biztosítani a kutatóknak úgy, hogy az egyént társadalmi környezetével együtt vizsgálja. A network-megközelítések többszintű elemzésekre adnak lehetőséget, az egyéni tulajdonságokon túl a mikro- és a makrostrukturális alakzatok környezeti ismérveit is bekapcsolva. Segítségével a makroszintű következtetéseket mikroszinten is elemezni lehet, és fordítva.

Ezek a tulajdonságok jelenthetnek segítséget abban, hogy a módszertan olyan társadalmi csoportok, szociológiai problémák vizsgálatában legyen a kutatók segítségére, amelyeket a hagyományos értelemben vett egyéni adatfelvételen alapuló kérdőíves kutatások nem, vagy csak részben képesek feltárni, értelmezni, és magyarázatot szolgáltatni.

Különösen hasznos információkat nyújthat a kapcsolatháló elemzés egy olyan területen, amely működésében nem szabályozott, azonban öntevékeny, kreatív és megfelelő potenciállal rendelkezik az ifjúságot kiszolgáló területen. Az ifjúsági szolgáltatásokat nyújtó nonprofit szervezetekről sokat, sok forrásból tudunk, még kapcsolat-szervezési modelljeik sem ismeretlenek. Ennek ellenére a módszertan lehetőséget nyújt arra, hogy egy jól körülhatárolt területen bemutassuk a különböző szervezetek egymáshoz való viszonyát, spontán kialakult struktúrájukat, felvázoljuk kapcsolatszervezési modelljeiket és bemutassuk azt, hogy az egyes szervezettípusok milyen szerepet töltenek be a vizsgált régió szervezeti körében.

A kapcsolatháló-elemzés sajátos módszertánának megértéséhez néhány definíciómagyarázat szükséges:

Egy kapcsolatháló *sűrűsége (átlaga)* a lehetséges és a létező kapcsolatok arányát mutatja meg, ez mindig 0 és 1 közötti szám. Ha értéke 1, akkor a kapcsolathálóban mindenki mindenkivel kapcsolatban van, ha az értéke 0, akkor nincs kapcsolat a szereplők között.

Egy kapcsolatháló *szórása* mindig az átlaghoz képest értelmezhető. Ez a mérőszám elsősorban a kapcsolatok egyenlő-egyenlőtlen eloszlását mutatja. Ha egy kapcsolatháló szórása 0, akkor a hálóban tökéletesen egyenlően oszlanak el a kapcsolatok, ha a szórás az átlag többszöröse, akkor a kapcsolatok egyenlőtlen eloszlásúak.

Kapcsolathalók esetében az *esetszám* a kapcsolatokra vonatkozik, azaz a kapcsolathálóban létrejött összes kapcsolatot mutatja.

Egy kapcsolatháló lehet *szimmetrikus* vagy *aszimmetrikus*, előbbiben csak az egyes szereplők kapcsolatainak meglétét vizsgálhatjuk, utóbbiban azok irányát is. A szimmetrikus és aszimmetrikus kapcsolathalók különböző vizsgálati módszereket tesznek lehetővé.

A kapcsolatháló-elemzés során az egyes szereplők központiségének méréséhez több index is a rendelkezésünkre állhat. Az egyik ezek közül a *Freeman-fokszámközpontiség*, amely az egyes szereplők kapcsolatainak számát viszonyítja az összes kapcsolathoz, ezt más néven *fokszámközpontiségnek* nevezzük. A *Freeman-fokszám* tehát azt méri, hogy a lehetséges összes kapcsolat közül az adott szereplő hány kapcsolatot birtokol, mennyire nevezhető központi egységnek a hálóban.

Mintavétel

A kutatás mintavételi keretét a Nemzeti Civil Alapprogram által 2006 évben támogatott szervezetek listája jelentette, ebből leválogattuk azokat melyek, szolgáltatásokat nyújtanak, vagy nyújtottak az elmúlt öt évben, majd szakértők segítségével kiválasztottuk azt a 33 szervezetet, amelyek civil területen elsődleges szolgáltatóknak számítanak a Közép-Dunántúli Régióban. A mintát ez a 33 szervezet jelentette.

A kutatási limit alkalmazására azért volt szükség, mert egy kapcsolatháló elemzés során a megkérdezettek körének valamilyen szempontból körülhatárolható csoportot kell alkotnia. Ugyanezen okból került kiválasztásra csupán egy magyarországi régió, ugyanis a civil szervezetek működési területe ritkán nyúlik túl a települési, kistérségi, megyei szinten, azonban a szakmai képzések és együttműködések pedig kizárólag csak egy régióon belül alakulnak ki. Ebben nagy szerepe van/lehet az állami Regionális Ifjúsági Szolgáltató Intézményeknek, amelyek már nevükben is és működési területüket tekintve is csak egy régiót fognak át, és azon belül szervezik az ifjúsági munkát.

A 33 szervezet közül 26-an küldték vissza a kérdőívet, illetve egy, az előre meghatározottak körén kívül eső szervezet is kitöltött kérdőívet. A teljes kapcsolatháló elemzés azonban összesen 56

szervezetre terjedt ki, ugyanis a kérdőívben megadtuk a lehetőséget arra, hogy a válaszadók olyan további szervezetekkel, intézményekkel bővítsék ki a kutatást, melyeket mi nem jelöltünk meg a kérdőívben. Ezt a lépést azért tartjuk fontosnak, mert így bekerültek olyan szereplők is az elemzésbe, melyek fontos szerepet játszanak a régióban, jelenlétük mégsem olyan „feltűnő”.

Az alábbi táblázat tartalmazza azoknak a szervezeteknek a listáját, melyek végül a kapcsolatháló elemzés alapját képezték. A szervezetekhez tartozó attribútum elemzést csak azok esetében tudtuk elvégezni, akik küldtek vissza kérdőívet.

Szervezetek neve	Visszaküldött kérdőívet
1. Veszprémi Egyetem Hallgatói Alapítvány	Igen
2. Majki Népfőiskolai Társaság	Nem
3. Csalán Környezet- és Természetvédő Egyesület	Nem
4. Civil Szervezetek Fejér Megyei Szövetsége	Igen
5. "Fekete Sereg" Ifjúsági Egyesület	Igen
6. Esőemberekért Egyesület	Igen
7. ÉLETTÉR Közösség- és Településfejlesztő Egyesület	Igen
8. Dörögdért Ifjúsági Egyesület	Igen
9. Baptista Szeretetszolgálat Alapítvány	nem
10. Peron Music Alapítvány	Igen
11. Alba Regia Ifjúsági és Szabadidős Egyesület	Igen
12. Esztergomi Környezetkultúra Egyesület	nem
13. Eurohíd Euro-Kisrégiós Fejlődést Elősegítő Alapítvány	Igen
14. United Way - Vértes Vidéke Alapítvány	Igen
15. Veszprém Megyei Civil Hálózatért Közhasznú Egyesület	Igen
16. Utcai Szociális Segítők Egyesülete	Igen
17. Sziti Szociális Egyesület	Igen
18. Pangea Kulturális és Környezetvédelmi Egyesület	nem
19. Bázis Gyermek és Ifjúsági Egyesület	Igen
20. Veszprémi Ifjúsági és Diákközületi Szövetség	nem
21. Tótvázsonyi Ifjúsági Egyesület	Igen
22. BOCS-Bokor Óko Csoport Alapítvány	Igen
23. Dunamenti Regionális Népfőiskola Közhasznú Egyesület	Igen
24. Kapaszkodó Alapítvány	Igen
25. Gaja Környezetvédő Egyesület	Igen
26. ALBA CARITAS HUNGARICA ALAPÍTVÁNY	nem
27. "Vigyázó kéz" Gyermekvédelmi Egyesület	Igen
28. Székesfehérvári Regionális Nagycsaládosok Egyesülete	Igen
29. Bástya Gyermekszolgálat	Igen
30. Közép-Dunántúli Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda	Igen
31. Veszprém Megyei Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda	Igen
32. Tatabányai Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda	Igen
33. Dunaújvárosi Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda	Igen
34. Kengyel alapítvány	nem
35. Védőnői szolgálat Nagyvázsony	nem

36. Önkormányzat Nagyvázsony	nem
37. Veszprém Megyei Munkaügyi Központ	nem
38. Magyary Z. Népfőiskolai Társaság	nem
39. HELP-Esőemberekért Rehabilitációs Foglalkoztató Kht.	nem
40. Tatai Öregdiákok Egyesülete	nem
41. ÉFOÉSZ K-E Megyei Értelmi Sérültek és Segítőik Egyesülete	nem
42. KÖSZI - Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért	nem
43. EXTÁZIS Ifjúsági Egyesület	nem
44. EJHA Együtt a Jövőért Halimbán Egyesület	nem
45. Taliándörögd Község Önkormányzata	nem
46. Árvácska Egyesület	nem
47. Dörögdi Medence SE	nem
48. Veszprém Megyei Önkormányzat	nem
49. Veszprém Megyei Jogú Város Önkormányzata	nem
50. Környezeti Nevelési Iskolahálózat Egyesület	nem
51. HÍD Dunaújváros és környéke Egyesület	nem
52. Családsegítő Központ és Gyermejkölési szolgálat	nem
53. Fejér Megyei Lakásotthon Hálózat	nem
54. Dunaújváros MJV Önkormányzata	nem
55. Demokratikus Ifjúságért Alapítvány	nem
56. Székesfehérvári Regionális Álláskeresők Egyesülete	igen

Szervezeti jellemzők

A 26 válaszadó szervezet közül mindössze egy nem rendelkezik szakmai munkát végző munkatárssal. 10-nél több fizetett alkalmazottat két szolgáltató tud fenntartani, 5-10 alkalmazottat 3 szervezet, míg 1-4 fizetett alkalmazottal 14 szervezet rendelkezik. 7 válaszadó nem fizet a szakmai munkáért.

Önkéntesek tekintetében más a helyzet, hiszen nagyobb számú önkéntes (10-nél több) áll rendelkezésre 9 szervezetnél 5-10 szakmai önkéntessel bír további 6 szervezet, 5 szolgáltató 1-4 önkéntessel dolgozik, és mindössze 6-an nem foglalkoztatnak szakmai önkéntest.

A kisegítő munkát végző munkatársak száma alacsonyabb, 6 szervezetnél egyáltalán nincs kisegítő személyzet. 9 szervezet fizeti csak meg önkénteseit, 5-10 fizetett kisegítő munkatárssal viszont csak egy szervezet rendelkezik. Önkéntes kisegítő munkát 10-nél többen 6 szervezetnél végeznek, 3 szervezetnél van 5-10 ilyen munkatárs, 5 szervezetnél pedig 1-4 a megkérdezettek közül. 12 szervezet nem foglalkoztat önkéntes alapon kisegítő munkatársat.

Szakmai munkát végző munkatársak száma szervezetenként

	Munkatársak száma	esetszám
Fizetett	<i>0</i>	7
	<i>1-4</i>	14
	<i>5-10</i>	3
	<i>10-nél több</i>	2
Önkéntes	<i>0</i>	6
	<i>1-4</i>	5
	<i>5-10</i>	6
	<i>10-nél több</i>	9

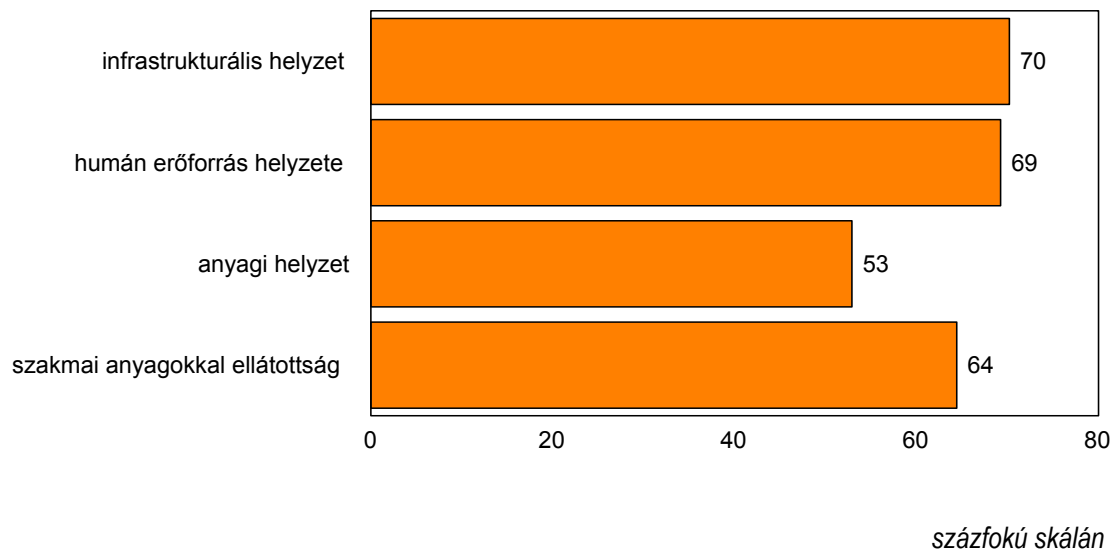
Kisegítő munkát végző munkatársak száma szervezetenként

	Munkatársak száma	esetszám
Fizetett	<i>0</i>	17
	<i>1-4</i>	8
	<i>5-10</i>	1
	<i>10-nél több</i>	-
Önkéntes	<i>0</i>	12
	<i>1-4</i>	5
	<i>5-10</i>	3
	<i>10-nél több</i>	6

Az megkérdezett szervezetek saját működési feltételeiket összességében jónak értékelték. A legnagyobb fokú elégedettség az infrastrukturális helyzettel van, százfokú skálán 70 pontra értékelték azt. Hasonlóan elégedettek humán erőforrásuk helyzetével is, úgy tűnik a régióban megfelelő szakemberekből nincs hiány (69 pont). Szintén jó véleménnyel vannak a szervezetek a szakmai

anyagokkal való ellátottságukról, melyet a százfokú skálán 64 pontra értékelték. A nehézségek az anyagi források területén tapasztalhatók, ugyanis ezt csupán 53 pontra értékelték, aminek jelentősége azért fontos, mert ez az egyik fő mozgatórugója egy állandó szolgáltatásnak, hiszen a működési költségek azok, melyeket nehéz nem anyagi forrással kielégíteni.

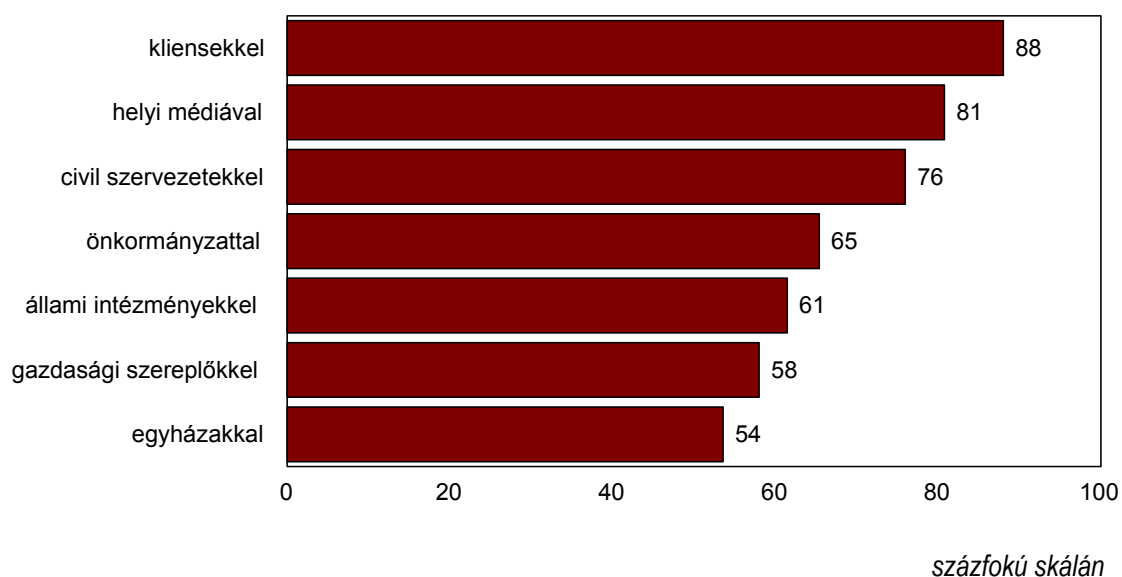
A szervezetek működési feltétele

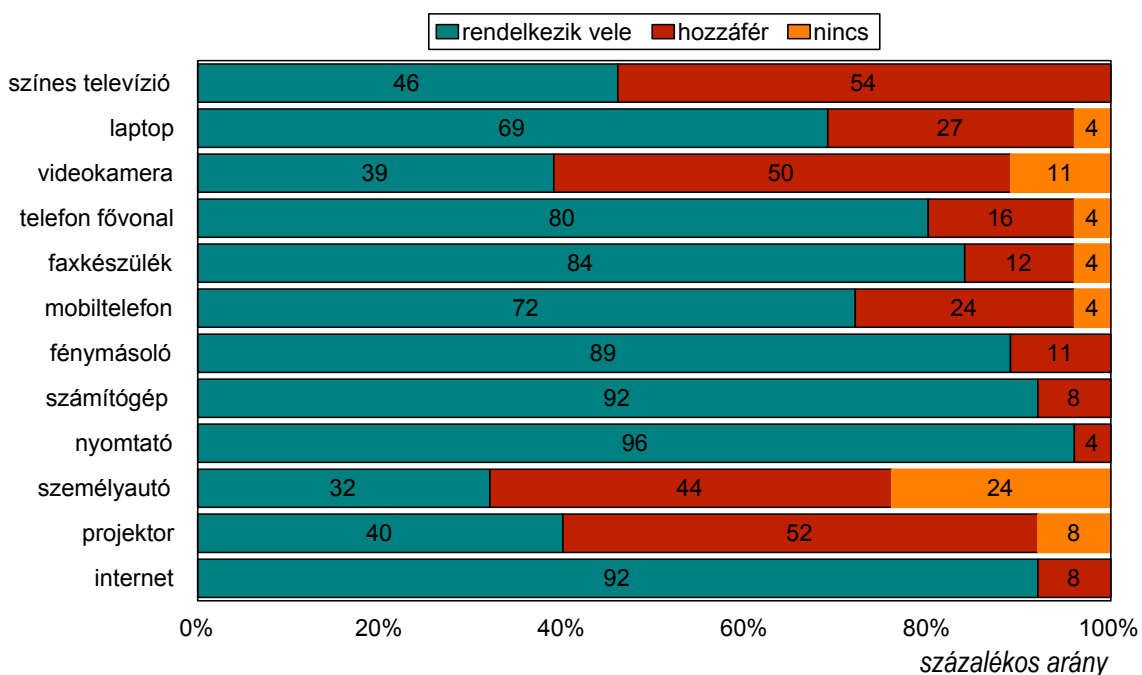
Bár a kapcsolatháló elemzésnek nem része, azonban fontos kiegészítő információval szolgál a megkérdezett szervezetek kapcsolatainak értékelése az egyes aktorokkal. Nem meglepő eredmény, hogy egyöntetűen a kliensekkel való kapcsolatot értékelték a legmagasabbra a megkérdezett szolgáltatók, százfokú skálán 88 pontot adtak. Ezt követi a helyi médiával való kapcsolat minősége, amely korábbi kutatási tapasztalatokból tudjuk, hogy nagyobb városokban, elsősorban a fővárosban rosszabb, a Közép-Dunántúli régióban a szervezetek 81 pontra értékelték. A civil szervezetekkel való kapcsolatot 76 pontra értékelték.

A fentieknél valamelyest rosszabb kapcsolatot ápolnak az önkormányzatokkal (65 pont), és az állami intézményekkel (61 pont). A skála pozitív tartományának alján foglalnak helyet a gazdasági szereplők (58 pont), melyek megszólítására még mindig csak marginális kísérletek születnek a civil szektor ifjúsági szolgáltatói szegmenséből. A lista legalján helyezkednek el az egyházak, melyekkel a kapcsolat nem rendszeres, vagy nem jó (54 pont).

A szervezetek kapcsolatainak értékelése

Infrastrukturális helyzet

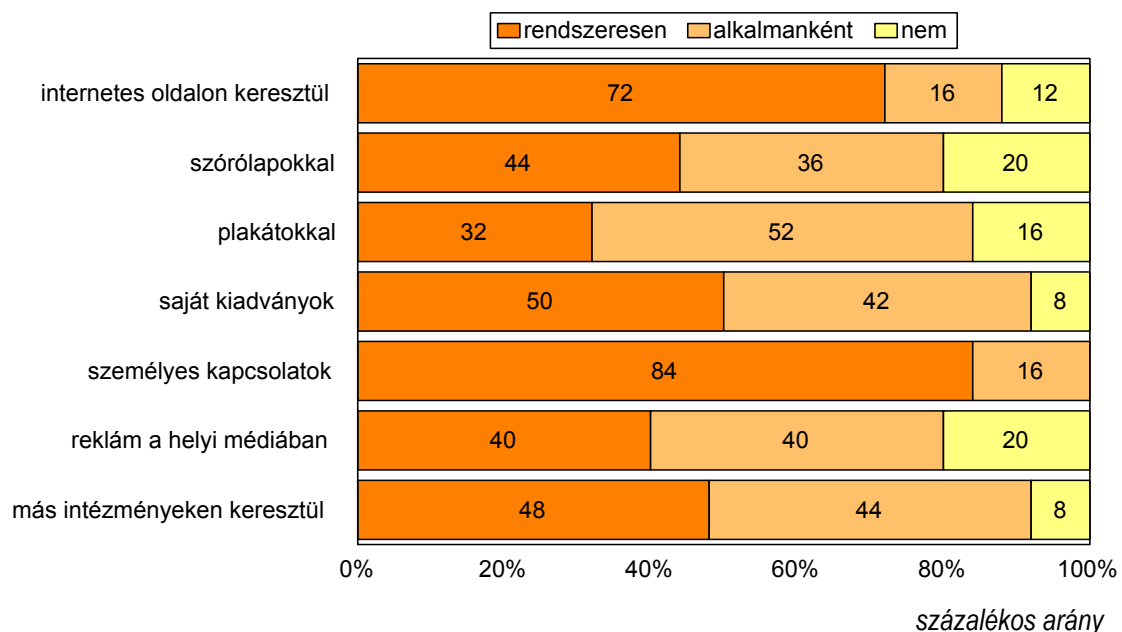

A fenti ábra mutatja a szervezetek infrastrukturális helyzetét. A manapság elsőrendű infokommunikációs eszközökkel gyakorlatilag száz százalékban minden szervezet rendelkezik, vagy hozzá tud jutni. A megkérdezettek 96 százaléka birtokol nyomtatót, 92 százaléka számítógépet, 69 százalékuk laptopot, 89 százalékuk pedig fénymásolót. Mindegyik megkérdezett szervezet valamilyen

módon hozzáfér az internethez. Telefon fővonallal a szervezetek 80 százaléka rendelkezik, további 16 százalékuk hozzáfér, míg mobilkészülékkel 72 százalék rendelkezik és további 24 százalék valamilyen módon hozzájut. Videokamera és projektor esetében gyengébb ellátottságról beszélhetünk, a szervezetek 39-40 százaléka rendelkezik közvetlenül ilyen eszközökkel, viszont további 50-52 százalékuk hozzá tud férni, ha szüksége van rá. Személyautóval a válaszadók 32 százaléka rendelkezik.

A megfelelő célcsoport eléréséhez a szervezetek meglehetősen eltérő stratégiát alkalmaznak. A válaszadók többsége, 72 százaléka már rendszeresen internetes oldalon hirdet, másik ilyen jellegű, mindenki által használt csatorna a személyes kapcsolatokon keresztüli elérés (84 százalékuk használja ezt). A szervezetek 44 százaléka hirdet rendszeresen szórólapokkal, 32 százalékuk plakátokon keresztül. A helyi médiát a megkérdezettek 40 százaléka használja fel direkt módon. A saját kiadványok készítése a szervezetek 50 százaléka esetében rendszeres. Más intézmények segítségével 48 százalékuk éri el klienseit.

A célcsoport elérése

A megkérdezett szervezetek átlagos éves költségvetése a 2005-2006-ban 15,8-16,6 millió Ft körül mozgott, ennél átlagban többet terveztek a 2007-es évre, 17,2 millió Ft-ot. A minimum maximum értékek közötti kiemelkedő különbségek azt mutatják, hogy a vizsgáltak köre erősen differenciált.

	Minimum (ezer Ft)	Maximum (ezer Ft)	Átlag (ezer Ft)
2005 évben	1500	65899	15809
2006 évben	2000	82051	16656
2007 évre tervezett	3000	65388	17284

A szervezetek forrásszerzési stratégiát jól mutatja, hogy átlagban anyagi forrásaik 44 százaléka állami forrásból ered, azonban a magas szórás érték itt is arra figyelmeztet, hogy differenciáltak a szervezetek. Az Európai Uniós pályázatok teszik ki átlagban a források 26 százalékát, az önkormányzati támogatások a 21 százalékát. Egyéb pályázati programokból ered az anyagi háttér 15 százaléka, a gazdasági szereplőktől 12 százaléka, illetve saját bevételként jelenik meg a teljes forrás 12 százaléka. Az alacsony szórás alapján azt mondhatjuk, hogy az 1 százalékos felajánlásokból beérkező bevételek egyöntetűen a legkisebb hányadát teszik ki a szervezetek költségvetésének.

	Százalék átlag	Szórás
1. állami támogatások (pl. NCA, Mobilitás, minisztériumi támogatások, stb.)	44	24
2. Európai Uniós pályázatok	26	23
3. önkormányzati támogatások	21	23
4. Egyéb pályázati programokból	15	18
5. gazdasági szereplők támogatásai	12	17
6. saját bevétel	12	11
7. 1 %-os felajánlások	4	6

A szervezetek kapcsolati hálója

A szervezeti kapcsolathálót öt kérdés mentén vizsgáltuk, melyet kétféle kapcsolattípusra szűkíthetünk le: a szervezetek formális és informális kapcsolataira. A formális kapcsolatokat 2 kérdés mentén elemeztük, vizsgáltuk a közös pályázati programokban való részvételt és a közös szolgáltatás működtetését. Az informális kapcsolatok vizsgálatát is két kérdésre bontottuk, egyrészt a szakmai fejlődés zálogának nevezhető közös képzés és konferencia részvételt próbáltuk meg feltárni, másrészt pedig az egymásnak küldött információs anyagok csatornáinak feltérképezését tettük meg.

Az 1. ábrán látható a vizsgált szervezetek kapcsolati hálója a közös pályázati programok, partnerségek alapján (1. háló). Ez elsősorban a hivatalos partneri hálózatot jeleníti meg, melyen jól látható, hogy kik a régió központi szervezetei, kik azok, akik a háló peremén helyezkednek el. A legfontosabb állami szereplő, a Közép-Dunántúli Regionális Szolgáltató Iroda (30. sorszám) központi helyet foglal el a szervezetek körében, de ugyanígy a régió több nagyobb egyesülete is.

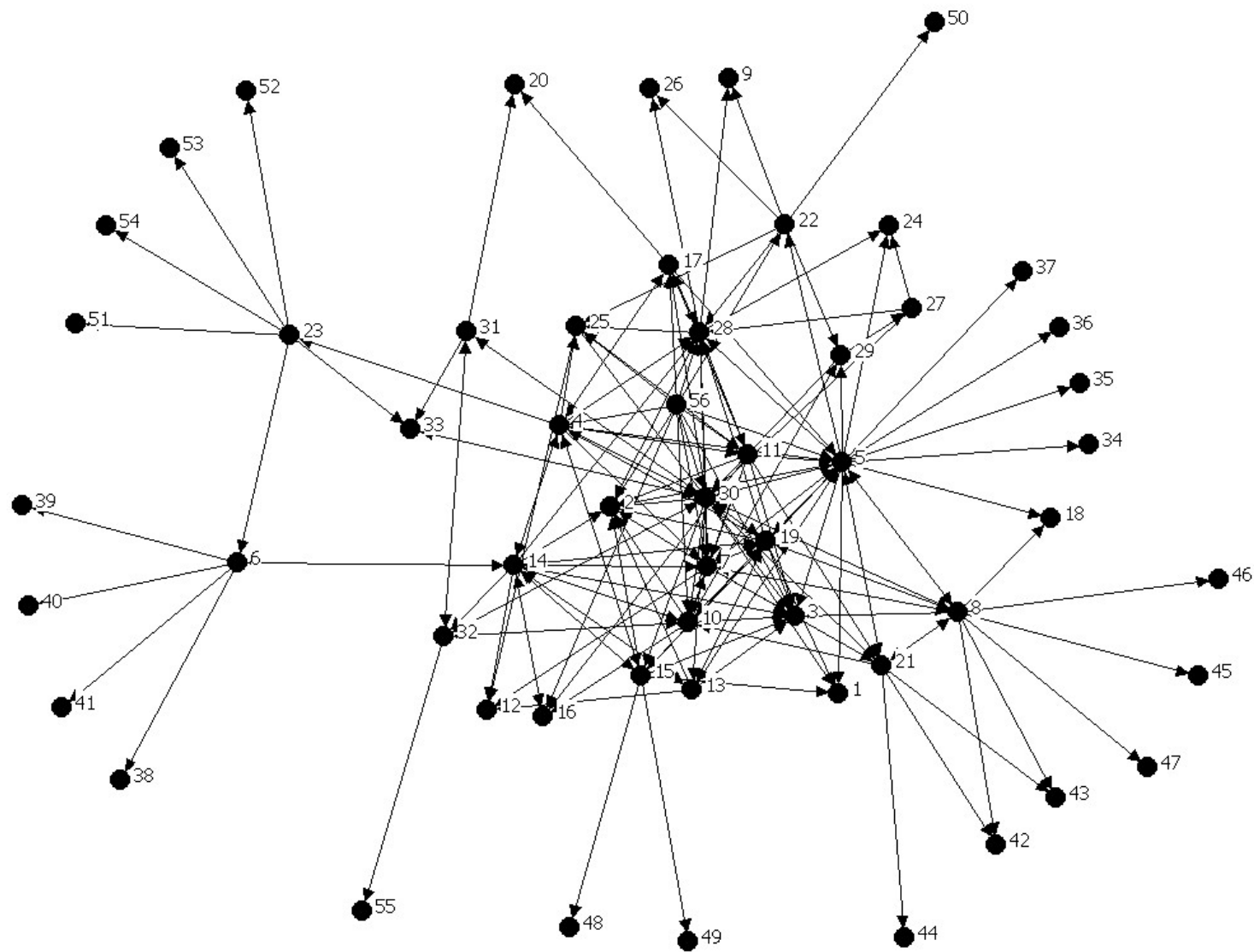
Elkészítettük a kapcsolatháló ábráját úgy is, hogy „kivettük” a RISZI-t, mint állami szereplőt. Ennek eredményét a 2. ábra mutatja. Az erős központ így is megmarad, láthatóan közelebb kerülnek egymáshoz az addig is erősen centrális szervezetek, azonban a perifériára szorultak helyzete nem változik. Ez azt jelenti, hogy a RISZI erős központként átjárószerepet tölt be a nagy szervezetek között, bár a kapcsolatok önmagukban is léteznek. A perifériára szorult szereplők helyzetén ez nem változtat.

A második típusú kapcsolatháló azt mutatja (3. ábra), hogy kik működtetnek közösen szolgáltatásokat a régióban. Tizennégy szervezet önállóan tart fenn valamilyen szolgáltatást, nincs kapcsolatban másokkal. Jelen háló esetében is beszélhetünk egy központról, és az ahhoz kapcsolódó perifériáról, azonban ez a háló már nem olyan sűrű.

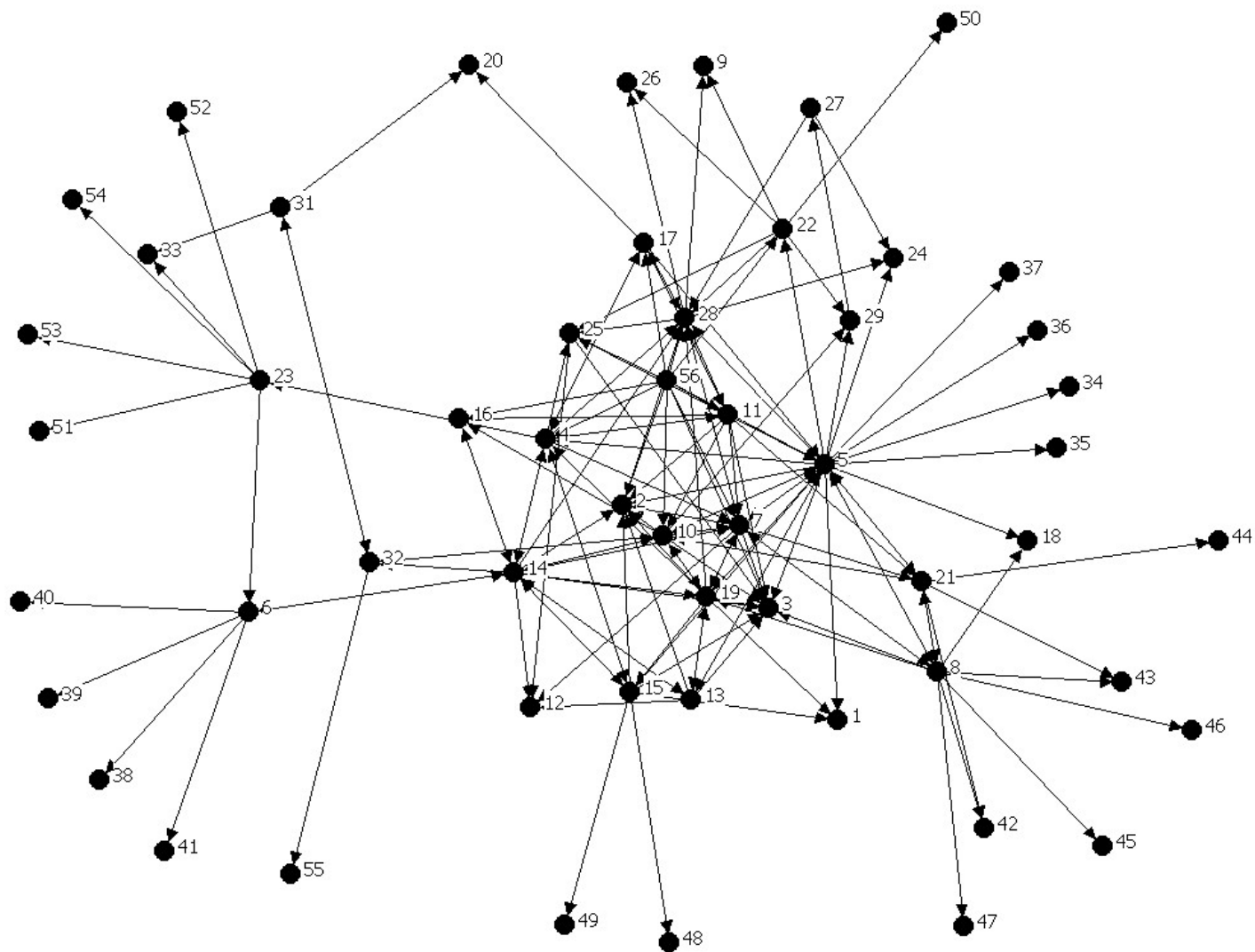
A 3. kapcsolati háló már az informális hálózatot jeleníti meg (4. ábra), a közös szakmai képzéseken való részvételt. 14 szervezet nem része a hálónak, erre részben magyarázatot ad az, hogy ezek a szereplők az előzetes mintán túl kerültek elemzés alá. Ez a háló a kieső szereplők ellenére a korábbiakhoz képest is nagyon sűrű, látszik, hogy a régióban a képzések és konferenciák kapcsolatépítő szerepe vitathatatlan.

A 4. kapcsolati háló az egymás közti információ terjedés útját jeleníti meg, ez is egyfajta informális kapcsolati hálónak minősíthető, bár bizonyos korlátokkal azt mondhatjuk, hogy részben formalizált kapcsolatokról is beszélhetünk. Tizenhat szervezet ebben a hálóban sem jelenik meg szereplőként, ezek nagy része nem töltött ki kérdőívet.

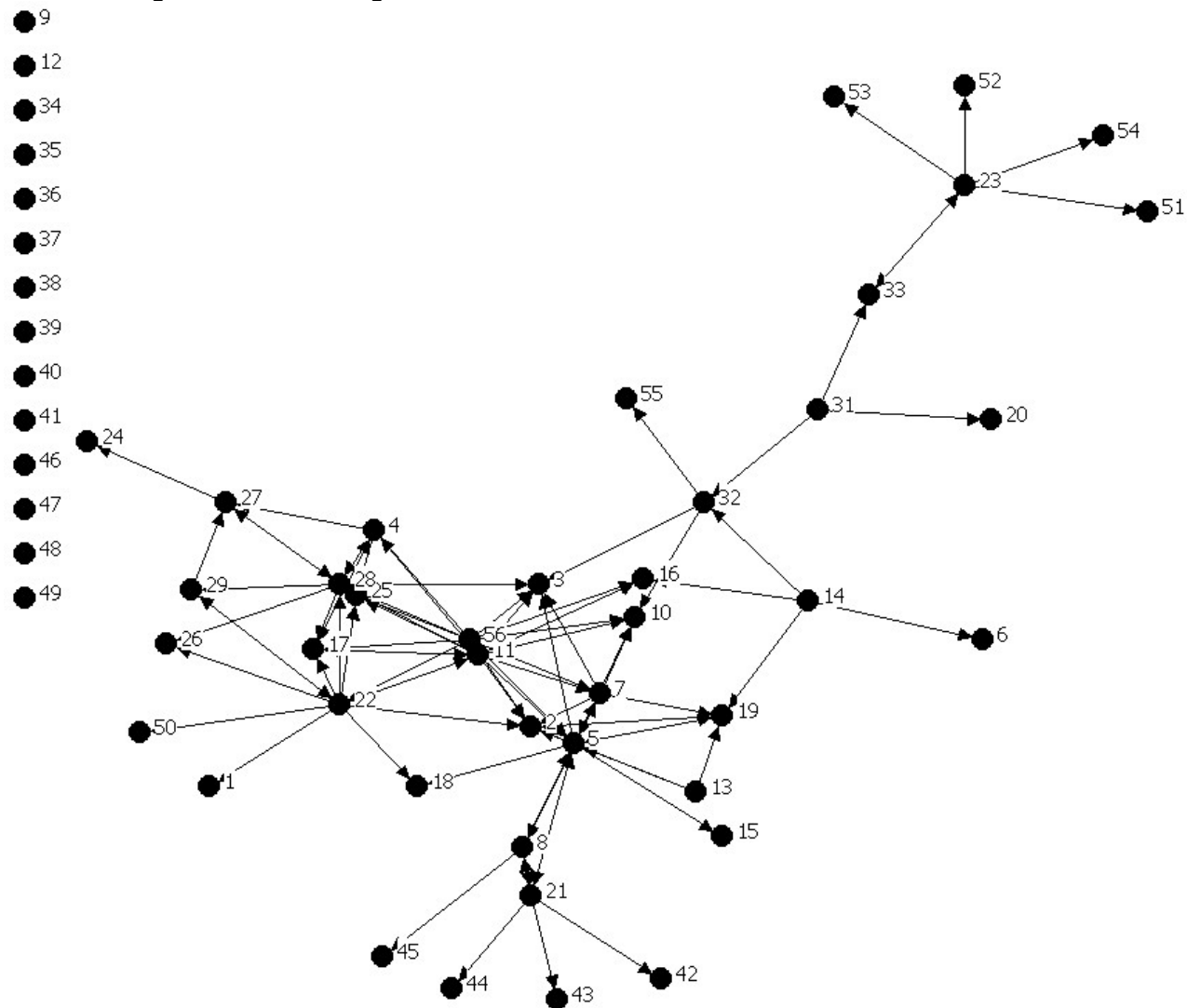
1. ábra: A Közép-Dunántúli Régió szolgáltató szervezeteinek partneri kapcsolathálója

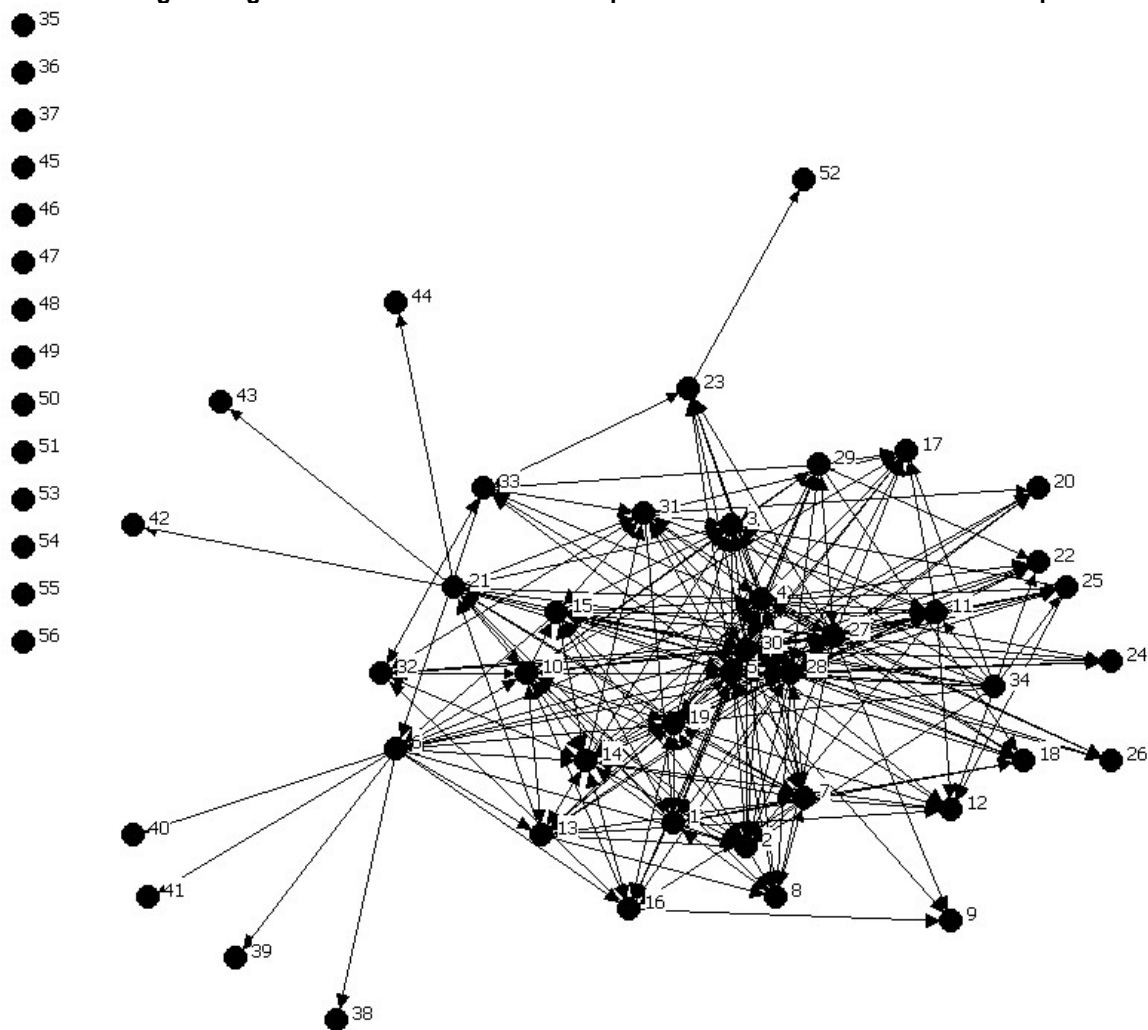
2. ábra: A Közép-Dunántúli Régió szolgáltató szervezeteinek partneri kapcsolathálója (RISZI nélkül)

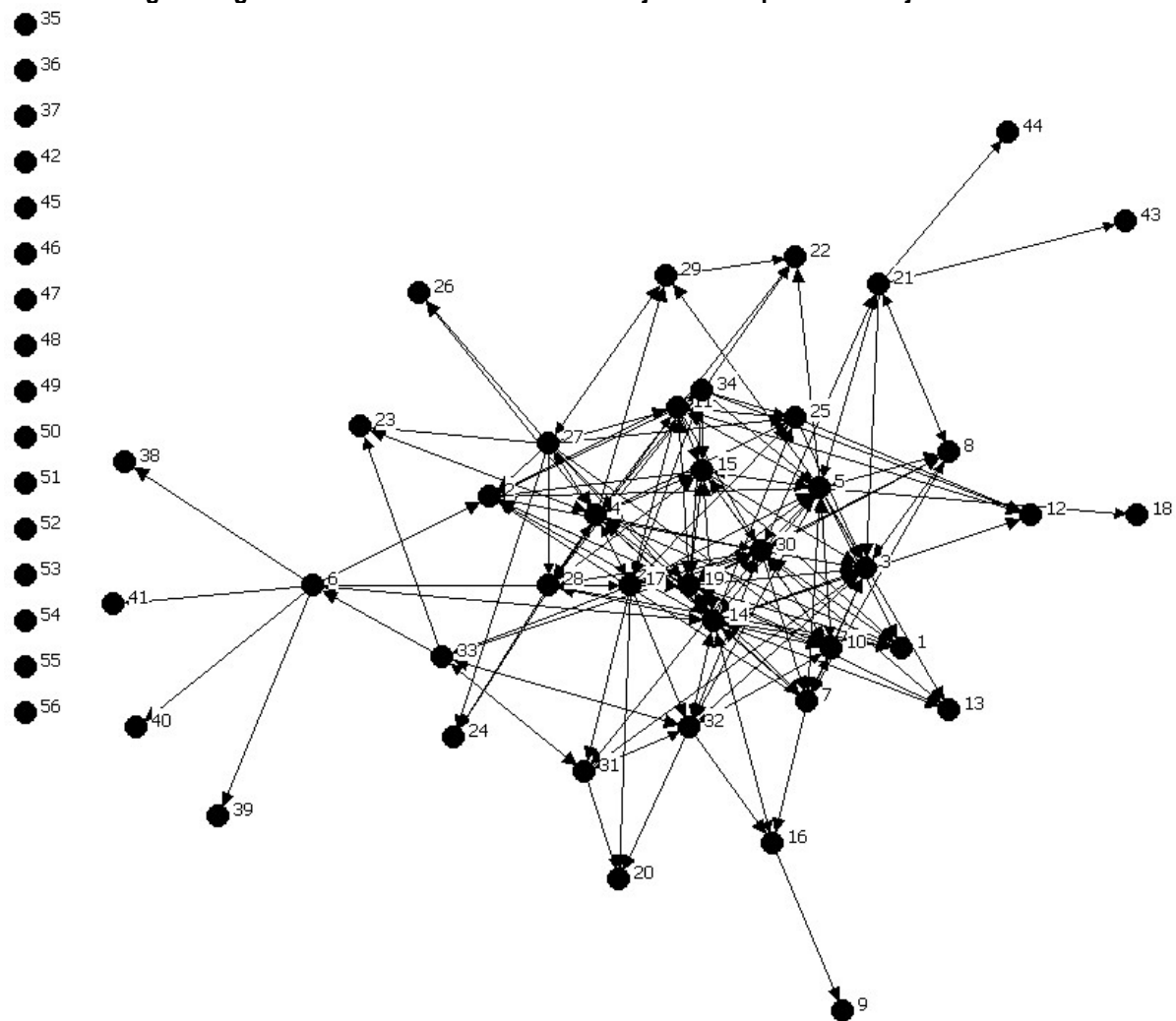
3. ábra: A Közép-Dunántúli Régióban közösen szolgáltató szervezetek

4. ábra: A Közép-Dunántúli Régió szolgáltató szervezeteinek közös képzéseken való részvételt bemutató kapcsolati hálója

5. ábra: A Közép-Dunántúli Régió szolgáltató szervezeteinek információterjesztési kapcsolati hálója

A fenti hálókat jellemzőit mutatja be a következő táblázat. Az 1. háló a hagyományos partneri kapcsolatokat jeleníti meg, melyet valamilyen formális elv alapján rögzítenek. Ez a típusú kapcsolatszervezési elv egy laza, egyenlőtlen hálót takar. Ahogy azt az ábra is jól mutatja, kialakult egy erős központ, amely sok kapcsolatot alakít ki a körülötte lévővel és van néhány kisebb, vagy az ifjúság területén nem domináns szervezet, amelyek segítségével ez a központ kapcsolódik a perifériához. Ezek a szervezetek úgynevezett átjárók, és a kapcsolatháló megtartásában fontos szerepet játszanak.

A leggyengébb a 2. háló, melyet vizuális elemzésünk során is a leggyengébbnek tartottunk, sűrűsége a legalacsonyabb (átlag = 0,033). A kapcsolatok eloszlása egyenlőtlen, és a létrejött kapcsolatok száma is nagyon alacsony. Ez azt mutatja, hogy a közös szolgáltatásoknak egy viszonylag kis létszámú, szűk körön belül van múltja és hagyománya, sok szervezet nem él azzal a lehetőséggel, hogy szolgáltatási körét növelve partnereket bevonva működtessen ifjúsági szolgáltatásokat.

A ránézésre is legsűrűbb kapcsolati háló a 3. háló (4. ábra), az átlaghoz viszonyított szórás azt mutatja, hogy a kapcsolatok eloszlása egyenlőtlen, annak ellenére is, hogy a többi háléhoz viszonyítva ez tekinthető a legegyenletesebbnek. A létrejött kapcsolatok ebben az esetben a legmagasabbak, több mint tíz százaléka realizálódott az összes lehetséges kapcsolatnak. Ezek az adatok alátámasztják azt a fentebb tett megállapítást, miszerint az informális kapcsolatok ápolására a különböző konferenciák, képzések kiváló alkalmat nyújtanak, melyet a szereplők ki is használnak.

A 4. háló hasonló jellemzőkkel bír, mint az első, és annak ellenére, hogy sok szereplő nem kapcsolódik a többi szervezethez, valószínűleg a kapcsolatszervezési elv ugyanazon alapra épül. A laza, egyenlőtlen kapcsolatok az információáramlási csatornákat is esetlegesség teszi. Az ábrán jól látszik, hogy az erős központhoz a háló szélén elhelyezkedők 1-2 szervezet útján kapcsolódnak, míg az „erős” szervezetek egymással is sűrű információs csatornákat tartanak fenn. A lehetséges kapcsolatok 6 százaléka realizálódik ebben a hálóban.

Kapcsolati hálók jellemzői

	1. háló	2. háló	3. háló	4. háló
Átlag	0.062	0.033	0.105	0.064
Szórás	0.241	0.178	0.306	0.245
Létrejött kapcsolatok	190	101	323	198
Esetszám	3080	3080	3080	3080

A kapcsolati hálók közötti összefüggések vizsgálatára végeztünk QAP (Quadratic Assignment Procedure) elemzést melynek célja az, hogy megmutassa az ugyanazon szereplőket tartalmazó kapcsolati ábrák között van-e valamilyen összefüggés. Az összefüggés jellegét a kapcsolati hálók milyensége mutatja meg.

Az 1. és 2. hálók esetében erős a korreláció. Ez azt jelenti, hogy azok a szereplők indítanak közösen szolgáltatásokat, melyeknél a pályázati programokon alapuló partneri kapcsolatokat is jelen vannak. Az első hálót a harmadik hálóval összevetve szintén erős korrelációt kapunk. Azaz a partneri kapcsolatok, nem meglepő módon valamilyen közös szakmai képzésen, konferencián alapozódtak meg, vagy az időrendet megfordítva, a szakmai munkát további szakmai képzések, konferenciák mélyítették el. Az információbázis-kapcsolatokra is ugyanezek a megállapítások érvényesek. Ezekből a korrelációs eredményekből viszont az rajzolódik ki, hogy a régiót vélhetően ugyanazok a szereplők „működtetik”, leszámítva a néhány marginális szerepet betöltő szolgáltatóról.

A szolgáltatások és az informális kapcsolatok esetében a korreláció szintén létezik, de nem olyan erős, mint az első háló esetében, ennek ellenére itt is elmondható, hogy azok a szervezetek, melyek közös szolgáltatásokat működtetnek, közös szakmai konferenciákon vesznek részt, illetve egymás közti információs csatornákat építenek ki. Az informális kapcsolatok közötti összefüggés is erős, amely további bizonyítékkal támasztja alá a domináns szervezetek vezető szerepét a régióban, illetve a kisebb szervezetek jelentéktelenebb helyzetét.

Kapcsolati hálók közötti összefüggések

	1. 2. hálók esetében	1. 3. hálók esetében	1. 4. hálók esetében
Pearson korreláció	0.604	0.542	0.610
Szignifikancia szint	0.000	0.000	0.000

	2. 3. hálók esetében	2. 4. hálók esetében
Pearson korreláció	0.336	0.383
Szignifikancia szint	0.000	0.000

	3. 4. hálók esetében
Pearson korreláció	0.684
Szignifikancia szint	0.000

A kapcsolati hálók domináns szereplői mutatják meg azt, hogy milyen valójában a szerveződési el, hogyan lehet a fentiek fényében tipizálni a régió szolgáltatóit. Ennek alapján derül ki az is, hogy az állami szolgáltatók megfelelően töltik-e be szerepüket tevékenységi területükön. Az alábbi táblázat az egyes hálók elsődleges szereplőit mutatja a központiség fokszám alapján, hálónként nyolc szereplőt. Ez azt jelenti, hogy akik az adott hálóban vezető szerepet töltenek be, azok fokszám-index pontszáma magas.

Az első hálóban vezető szerepet az állami szereplőn túl elsősorban nagyon aktív, széles körben is ismert egyesületek töltenek be. Ezek a szervezetek elsősorban az ifjúságot tekintik célcsoportjuknak, sok programot futtatnak, párhuzamosan is, partneri kapcsolataikat viszonylag széles körből merítik.

A második háló esetében, amely a közös szolgáltatásokat jeleníti meg, kizorul az állami szféra, a domináns szereplők hasonlóak, mint az első háló esetében, azonban új belépőnek tekinthető néhány olyan nagy szervezet (Regionális Nagycsaládosok Egyesülete, Civil Szervezetek Fejér Megyei Szövetsége), amelyek célcsoportjuknak nem kimondottan az ifjúságot tekintik. Ezek a szervezetek közös szolgáltatásokat szerveznek a háló más szereplőivel, valószínűsíthetően a célcsoport elérés maximalizálása érdekében.

A harmadik háló a közös képzések, konferenciák kapcsolatait mutatja. Az index pontszámok alapján azt mondhatjuk, hogy a RISZI feladatának megfelelő szerepet tölt be, központi szereplő ebben a hálóban. A domináns ifjúsági egyesületeken kívül itt is megjelennek a nagy szövetségek (Regionális Nagycsaládosok Egyesülete, Civil Szervezetek Fejér Megyei Szövetsége), amelyek az ilyen képzések szervezőiként, házigazdáiként is működnek általában. Ezen kívül központi szerepet vett fel a hálóban néhány specifikus, kisebb egyesület ill. alapítvány is

A negyedik háló is bizonyítja, hogy a RISZI tevékenységének megfelelően működik, információs bázisként központi szereplő a hálóban. Jellemző és várható is volt, hogy ismét a nagy egyesületek valamint a szövetségek bírnak magas index pontszámmal, azaz ők a régió információs központjai.

Kapcsolati hálók domináns szereplői

1. háló		2. háló		3. háló		4. háló	
Domináns szereplők	Freeman fokszám	Domináns szereplők	Freeman fokszám	Domináns szereplők	Freeman fokszám	Domináns szereplők	Freeman fokszám
5	36.364	56	23.636	30	56.364	30	30.909
30	29.091	11	21.818	5	54.545	14	29.091
14	23.636	22	18.182	28	49.091	5	29.091
56	23.636	5	12.727	27	49.091	27	21.818
8	21.818	21	10.909	4	36.364	4	21.818
11	21.818	4	10.909	19	36.364	19	21.818
19	20.000	7	10.909	7	27.273	34	20.000
7	18.182	28	10.909	10	25.455	11	20.000

A civil szolgáltatók kapcsolati hálójának tipizálását összefoglalva azt mondhatjuk, hogy az állami szereplő kivonva magát a közös szolgáltatások alól erős partnerséget épít a régióban, nagy segítséget nyújt az informális, szakmai kapcsolatok ápolásában és az információszerzésben.

Jellemző a régióra néhány jelentős ifjúsági szervezet, egyesület, melyek több éves szakmai munkájuk következtében a régió központi szereplőivé váltak mind a formális, mind az informális vizsgált

dimenziókban. Sok partnerrel dolgoznak, sok programot, sok szolgáltatást működtetnek, ezáltal információs és szakmai bázisként is a régió központi szereplőinek tekinthetők.

Továbbá a régió domináns szereplőinek tekinthető néhány nagy, nem kimondottan ifjúsági célcsoporttal foglalkozó szervezet. Ők múltjuk, tevékenységük alapján nem ifjúsági szolgáltatók, szerepük mégis jelentős, hiszen szolgáltatásaikat partnerszervezeteken keresztül az ifjúságnak is elérhetővé teszik, ugyanakkor erejük, kapcsolataik segítségével információs bázisként és szakmai központként is működnek. Ezek a szervezetek kevésbé helyezik a hangsúlyt a partneri szintű együttműködésekre, azonban ezt vélhetően nem is tekintik feladatuknak.

- Ha feltételezzük, hogy a fent felvázolt modell jellemző Magyarország összes régiójára, azaz feltételezzük, hogy a RISZIK mindenhol szerepüknek megfelelően működnek, nem vállalnak annál se több, se kevesebb feladatot. És feltételezzük azt is, hogy minden régió rendelkezik domináns ifjúsági szervezetekkel, amelyek több éves szakmai múltjukkal, tapasztalatukkal szakmai és információs bázisként működnek a régióban, akkor azt mondhatjuk, hogy mindezek ellenére a kapcsolatok egyenlőtlenül oszlanak el.
- Néhány nagy költségvetésű szervezet indokolatlanul marginális pozícióba szorul, bár kétségtelen, hogy ezt tevékenységük indokolhatja, célcsoportjuk azonban nem.
- A szolgáltatások szervezésénél, partnerkeresés esetén ugyanazok a szervezetek kerülnek előtérbe, más területekről csak az igazán nagy szervezetek vonódnak be a munkába, az ő szerepük azonban még így is meghatározó. Stratégiai szempontból mindenképpen szélesebb kapcsolati háló lenne az eredményes.
- Ugyanakkor jelen vannak, bár még csekély szerepet töltenek be a bázisszervezetek, melyek feladata a peremterületen lévők intenzívebb bevonása.
- A kapcsolatok területi eloszlását tekintve kiterjedtek, ez vélhetően az infokommunikációs eszközök penetrációjának, a régiós tudat erősödésének, illetve a különböző pályázati források ösztönző hatásának köszönhető. Ezek további erősítése még több szervezet bekapcsolódását növelheti.